

BESLUT

2015-03-30

Dnr: 14/02871

SAKEN

Radio Skaraborg, P4 Skaraborg, 2014-10-10, inslag om en privatperson som blivit stoppad av militären; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget handlade om en privatperson som blivit stoppad av militären. I inslaget sades följande.

(Pgl 1) – Förra helgen hölls det en övning, en militär övning, där hemvärnet var inblandat i en incident som har fått en del medial uppmärksamhet de senaste dagarna. I naturen på övningsfältet utanför Skövde upptäcktes en privatperson med både radioutrustning och kamera. Ett gruppbefäl klev fram till privatpersonen och bad honom legitimera sig och befälet frågade också varför han var där. Då berättade den här personen att han deltog i en tävling för radioamatörer men den militära personalen var inte säkra på sanningshalten i mannens svar. Därför ombeddes han att stanna kvar i väntan på att ett högre militärt befäl skulle ansluta och under tiden så övervakades mannen av soldater. Den här historien har det skrivits om i medier utifrån det obehag som privatpersonen kände men var det verkligen så dumt agerat av den militära personalen? Vi har besök i studion nu av ställföreträdande stabschef vid Skaraborgs regemente, A. Välkommen hit. (A) – Tack så mycket. (Pgl 1) – Vad är din reaktion på de här skrivierna? (A) – Min reaktion är egentligen att vi arbetar ju alltid med säkerheten och vi måste ju alltid prata med människor som vi träffar när vi är ute och övar oss. Då har vi två saker som vi behöver tänka på och det ena handlar om att skydda den enskilde, skydda tredje person. Vi har ju stora fordon, vi hanterar vapen, tunga fordon och stridsfordon. Vi måste skydda den enskilde och kanske be någon att avlägsna sig eller uppmärksamma om att det kan finnas en fara. Sedan är det ju den andra sidan som självklart är att vi måste skydda vår egen verksamhet och då måste vi vara uppmärksamma, reagera och agera. Så instruerar vi vår personal att göra. (Pgl 2) – Jag har läst berättelsen från en av de som var med i den här övningen. Personalen på plats var osäkra på om mannen ingick i övningen och bedömde honom därför som en potentiell fiende. Är inte det en rimlig tanke att tänka med tanke på att det också skedde på övningsfältet? (A) – Så kan man faktiskt tro och helt orimligt är det inte det du säger. Däremot så är vi väldigt noga med att när vi har personal som ingår i övningen för att agera, så att säga med eller mot våra förband och träna dem,

då är de uppmärksamma på ett särskilt sätt. Man sätter ett band på armen även om man har civila kläder eller uniform. (Pgl 1) – Under sådana här övningar det är väl då allt kan hända? (A) – Det är helt rätt och det är ju för att... (Pgl 1) – Som inte alla vet om. (A) – Vi ska öva och träna våra förband att kunna agera i uppkomna situationer som man inte förväntar sig. Helt rätt. Men då måste vi för säkerhetens skull vara noga med uppmärkning av personalen så att det syns vem som är vem. Men vi har ju också en säkerhet att tänka på även om det inte ingår i övningen. Vi måste tänka på säkerheten kring våra förband och vad vi gör. Det är ju faktiskt så att vi har en hotbild som har funnits utöver normala hotbilden och det har vi uppmärksammat vår personal på. Vi hade ju faktiskt intrång på området inne på vårt skyddsobjekt som nu i våras där vår personal på ett bra sätt agerade och grep personen som överlämnats till polis. (Pgl 2) – Kan du berätta, vad är det som gäller för militär personal i fråga om säkerhet? Hur ska man agera? (A) – När vi är inne på våra skyddsobjekt, bara för att ha betat av den biten, det vill säga inne på skyddsobjekt, till exempel våra militära anläggningar, då finns det särskilda regler för tillträde, fotoförbud och så vidare. När vi är utanför våra skyddsobjekt då gäller precis samma regler för oss som det gör för alla andra och det har vi att förhålla oss till även om vi har ett säkerhetstänk. (Pgl 1) – Men privatpersoner får inte vara på ett militärt område? (A) – Inte inne på våra skyddsobjekt men på våra övningsfält när vi inte har spärrat av dem för att det finns en farlig verksamhet. (Pgl 1) – Då får man vara där. (A) – Då får man vara där. Men då måste vi kunna prata med den enskilde och säga att här kan det vara farligt och då får man ju ha en dialog: "Snälla, kan du flytta dig eller kan vi göra så att du är väldigt stilla och vet om att här kan det hända någonting". (Pgl 1) – För att vi har sådan utrustning som kan skada personen. (A) – Stora, tunga fordon och så vidare. (Pgl 1) – Ja, precis. (A) – Ja, precis. (Pgl 2) – Om man vänder på resonemanget. Den här militära personalen, om den inte alls hade reagerat på mannens närvaro? Han bar ju ändå både radioutrustning och kamera och befann sig dessutom mitt i en övning. Vad hade hänt då? (A) – För det första så hade ju vår personal inte agerat enligt de instruktioner som de faktiskt har fått: att ha ett högt säkerhetstänkande och agera, att ta reda på vad är det som händer och att skicka en säkerhetsrapport med fakta. Sedan kanske det hade varit så att någon kunde ha tyckt att vi agerade för dåligt, det vill säga vi tog inte hand om säkerheten vid våra övningar. (Pgl 2) – Ja, han skulle ju mycket väl kunna vara en provokatör och faktiskt testa er på den (ohörbart). (A) – En provokatör som testade i bästa fall, i sämsta fall kanske någon som planerade att stjäla vapen eller annan utrustning från försvarsmakten och det hade varit oerhört olyckligt. (Pgl 1) – Ja, och med tanke på det då som finns nu och hur oroligt det är, inte minst i Ukraina, att man kanske snarare ska vara stolt över hur den här gruppen då agerade? Att det ligger till på så vis? (A) – Vi är alltid stolta över vår personal som är på hugget, agerar och tänker säkerhetsmässigt. Vad gäller Ukraina och vårt omvärldsläge så har ju... (Pgl 1) – Det svenska kränkandet av luftrummet och sådana saker. (A) – Ja, så har ju regeringen konstaterat tidigare i år och vi har ju sett ett antal händelser, att i närområdet så finns det ett försämrat läge och det agerar ju försvarsmakten också utifrån det läget. Men det påverkar egentligen inte situationen här och agerandet här för det säkerhetstänket har vi alltid.[...]

ANMÄLAN

Enligt anmälaren, som är den man som befann sig på övningsområdet, var inslaget vinklat till militärens fördel. I egenskap av motpart borde anmälaren ha varit inbjuden till att delta i samtalet. Anmälaren kritiserar att det upprepade gånger i inslaget framställdes som om han befunnit sig ute på ett militärt övningsfält under pågående övning när militären ingrep. I själva verket befann sig anmälaren i ett Natura 2000-område, en plats som ligger någon kilometer från den närmaste gränsen till det militära övningsfält som såväl programledarna

som den ställföreträdande stabschefen talade om.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Den 10 oktober förra året uppmärksammade P4 Skaraborg en händelse som fått lokal medial uppmärksamhet. En manlig radioamatör blev i början av oktober upptäckt på ett militärt övningsområde utanför Skövde. Mannen blev av hemvärnet ombedd att stanna kvar tills ett högre militärt befäl kommit till platsen. I övriga medier hade händelsen beskrivits utifrån det obehag som mannen kände. P4 Skaraborg valde att ta reda på vad militären har rätt att göra vid sådana här händelser. I inslaget intervjuades en representant för Skaraborgs regemente.

Utgångspunkten för inslaget var att ta reda på hur militären får agera när civila påträffas på militärt område eller övningsområde. Eftersom inslaget tog avstamp i den aktuella händelsen med anmälaren beskrevs dock händelseförloppet inledningsvis. A, ställföreträdande stabschef vid skarborgs regemente, fick svara på frågor om vad militären har för befogenheter vid pågående övning, om civila får vara på militära övningsområden, hur man vet om någon ingår i en övning eller ej, om militären begått något fel om de inte kontrollerat anmälaren när de påträffade honom, om det säkerhetspolitiska läget påverkar deras agerande och så vidare. Det anmälda inslaget handlade således inte om anmälaren som varken namngavs eller identifierades på något annat sätt. Inte heller ifrågasattes eller kritiserades hans beteende och det fanns följaktligen inte skäl till att bjuda in honom till programmet. Då han hörde av sig efteråt blev han dock erbjuden att medverka, något han tackade nej till.

Anmälaren anför att han befann sig i ett Natura 2000-område som är öppet för allmänheten och att ingen militär verksamhet får utövas där. Det är korrekt att marken är ett Natura 2000-område. Det ligger dock på militärt övningsområde och marken ägs av militären som får öva där, men med vissa restriktioner som framgår av skyltar. Restriktionerna innebär bland annat att militären inte får fältarbete eller framföra vissa stridsfordon där.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet).

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill

säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Vid sin prövning kan nämnden ta hänsyn till ett annat program eller inslag, förutsatt att en sådan balansering framstår som naturlig för lyssnarna. Det kan till exempel röra sig om inslag i den löpande nyhetsförmedlingen eller i en programserie. Det kan också vara ett program som programföretaget hänvisar till i samband med sändningen. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att inslaget handlade om vilka befogenheter militären har när allmänheten påträffas under en pågående övning. Det förhållandet att inte anmälaren gavs möjlighet att medverka i inslaget innebär inte att kravet på opartiskhet har åsidosatts. Vidare anser nämnden att det inte förekom kritik i det aktuella inslaget mot anmälaren som krävde ett bemötande. Nämnden anser mot denna bakgrund, och vad anmälaren anfört i övrigt, att inslagets utformning inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Kristina Ståhl, K-G Bergström, Maria Edström, Leif Hedman, Nedjma Chaouche och Dag Mattsson efter föredragning av Rasmus Gedda.

På granskningsnämndens vägnar

Kristina Ståhl

Rasmus Gedda